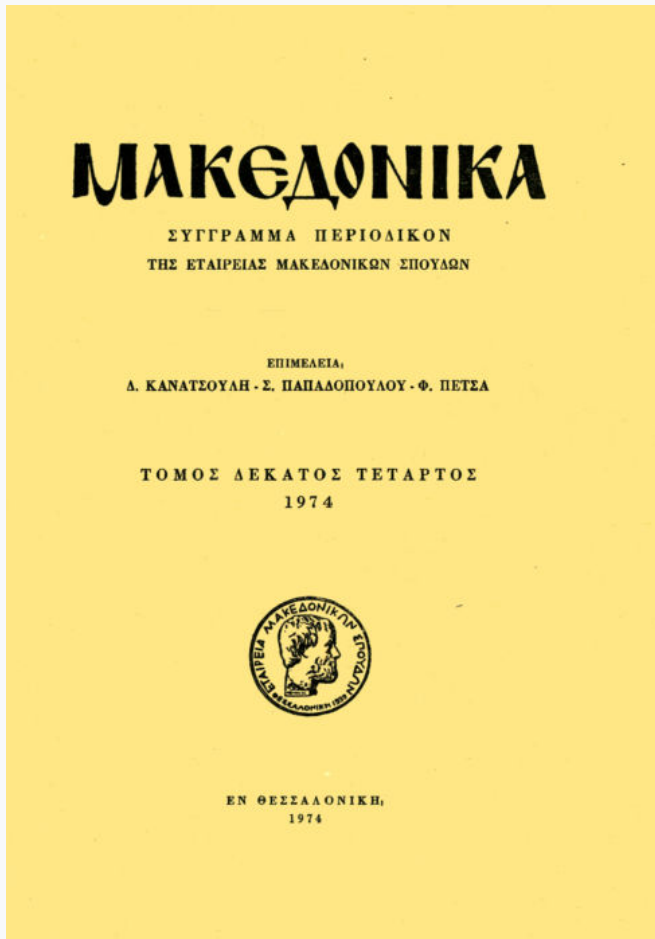

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Η θεμελίωση του πρώτου καθολικού ναού της Θεσσαλονίκης

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.587](https://doi.org/10.12681/makedonika.587)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1974). Η θεμελίωση του πρώτου καθολικού ναού της Θεσσαλονίκης. *Μακεδονικά*, 14(1), 395–397. <https://doi.org/10.12681/makedonika.587>

νους ἐποίκους στὴν Ἑλλάδα. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἐξ ἄλλου δανείων λέξεων στὴ γλώσσα μας πρόκειται περὶ ἐ μ ι ε σ ω ν σλαβικῶν δανείων λέξεων: ἡ λέξη ζ α κ ὀ ν ι π.χ. (συνήθεια, ἄγραφος νόμος) προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλβανικὴ πού με τὴ σειρά της τὴ δανείστηκε ἀπὸ τὴν σλαβικὴ κα σ τ ρ α β ἔ τ σ ι (ἀλβ. kastravecë < σλαβ. krastavica (= ἀγγούρι), κ.λ.π.

Ἄς γυρίσουμε ὁμῶς στὴν ἐπιγραφή. Τὸ σλαβικὸ ὄνομα τοῦ κάστρου, ὅπως μᾶς τὸ παραδίνει ἡ ἐπιγραφή δημοουργεῖ προσκόμματα σὲ κείνους πού θέλουν νὰ βγάλουν συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὸ πού ἀνήκαν γ λ ω σ σ ι κ ἄ (καὶ κατὰ συνέπεια ἐθνικὰ) οἱ κάτοικοι τοῦ κάστρου τὸν ἱ' αἰ., ὅταν γράφτηκε δηλ. ἡ ἐπιγραφή. Ἡ σλαβικὴ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ Κῦτσο ἐγίνε Κρίκουα στὴν ἐπιγραφή, δηλ. ὅπως τὴν ἐπέροφεραν οἱ ἐλληνόφωνοι κάτοικοι τοῦ καὶ ὅπως τὴν ἄκουσε ὁ Σλάβος πού λάξευσε τὴν ἐπιγραφή τὸν ἱ' αἰ.: τὸ παχὺ ἔγινε c (τσ) στὴν ἐλληνικὴ προφορά καὶ τὸ ἄτονο ο > u (ου), σύμφωνα μὲ ἓνα φωνητικὸ φαινόμενο πού, ὅπως εἶναι γνωστὸ, εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὰ βόρεια ἐλληνικὰ ἰδιώματα. Τὰ διδάγματα αὐτὰ τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι νομιζῶ εὐγλωττα καὶ θὰ ἐπειθάν κάθε καλόπιστο μελετητὴ τῆς ἐπιγραφῆς ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς τοῦ κάστρου ἦταν πλέον τὸν ἱ' αἰ. ἐλληνόφωνοι.

ΦΑΙΔΩΝ ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗΣ

Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἡ ἐγκατάστασις Ἀυτοκρατορῶν, ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐμπόρων, εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν σημειοῦται κατὰ τὴν περίοδον τῶν διομολογήσεων μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας καὶ τῆς Γαλλίας¹. Τῷ 1644 ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν καθολικοὶ λατινόρθοι κληρικοί, ἀνήκοντες εἰς τὸ Τάγμα τῶν Ἰησοῦιτῶν, ἀνευ ὁμῶς ἐπισήμου ἀναθέσεως ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων παρὰ τοῦ Γάλλου βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἦτο προστάτης ὅλων γενικῶς τῶν καθολικῶν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αυτοκρατορίαν. Ἐξ ἐκθέσεως τοῦ Ἰησοῦιτοῦ π. Isaac d'Aultry (Μασσαλία 7-10-1650)², ὑποβληθείσης εἰς τὸν γενικὸν ἠγούμενον τοῦ Τάγματος π. Piccolomini, πληροφοροῦμεθα ὅτι τῷ 1644 ἡ Μονὴ Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶχε παραχωρήσει εἰς τοὺς π. Ἰησοῦιτας ἠρειπωμένον ναΐδιον ἐν Θεσσαλονικίᾳ, ἀλλ' ἡ ἀμέλεια τοῦ τότε Γάλλου προξένου³ καὶ ὁ ἐκραγείς ἐνετοτουρικὸς πόλεμος ἐματαιώσαν τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναΐδιου καὶ τὴν μόνιμον ἐγκατάστασιν καθολικῆς ἀποστολῆς. Οἱ π. Ἰησοῦιται ἤλθον ἐκ νέου εἰς Θεσσαλονικίαν τῷ 1650 καὶ 1693, ἐν ἔτει δὲ 1706 ἀνέλαβαν τὸ ἐντὸς ὁματίου τοῦ γαλλικοῦ προξενείου λειτουργοῦν παρεκκλήσιον καὶ ἐγκατεστάθησαν μονίμως μέχρι τῆς διαλύσεως τοῦ Τάγματός τῶν παρὰ τοῦ πάπα Κλήμεντος XIV τῷ 1773⁴. Τῷ 1740 ἀνετέθη εἰς αὐτοὺς ἐπισήμως ἡ διεύθυνσις τῆς

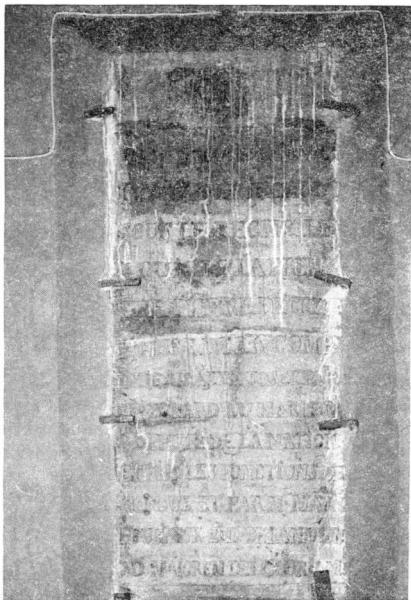
1. Υ.ν. - J. Dumon, Τὸ μητρώον βαπτίσεων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονικῆς, 1702-1725, «Μακεδονικά», τ. 11 (1972), σ. 39.

2. Δημοσιευθεῖσης παρὰ τοῦ Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, Σχέσεις Καθολικῶν καὶ Ὁρθόδοξων, Ἀθήναι 1958, σ. 162.

3. Ἐκ τῆς πληροφορίας αὐτῆς καθίσταται βεβαία ἡ ὑπαρξίς Γάλλου προξένου εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν ἤδη πρὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 17ου αἰῶνος, ἐνῶ κατὰ τὸν N. S v o r n o s, Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle, Paris 1956, σ. 145, ὁ διορισμὸς τοῦ πρώτου Γάλλου προξένου εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσαν ἐγένετο τῷ 1685.

4. Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, ἐ.ἀ., σ. 100, σμμ. 4.

καθολικῆς ἐνορίας¹, ἡ ὁποία ὁμως ἐστερεῖτο ναοῦ. Τὸ γαλλικὸν προξενεῖον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκето εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ νοσοκομείου «Ἅγιος Παῦλος» τῆς Μονῆς τῶν Ἁδελφῶν τοῦ Ἑλέους (πρῶην «Γαλλικόν», ὁδὸς Φράγκων 17), παρεχώρησε τμῆμα τοῦ κήπου του καὶ αἱ ἐργασίαι θεμελιώσεως ἤρχισαν τὴν 12ην Αὐγούστου 1743² εἰς τὸν χώρον

ἐνθα σήμερον ὁ καθολικὸς ἐνοριακὸς ναὸς τῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως (Φράγκων 19), παρουσία τῶν πρώτου (ἐκτελούντος τότε καὶ χρέη προξένου) καὶ δευτέρου τῆ τάξει ἐπιτρόπων (Deputés de la nation, «δεπουτάτων») ὡς μετεφράζετο ὁ ὄρος) τῆς συσσωματώσεως τῶν Γάλλων ἐμπόρων Θεσσαλονίκης (nation)³. Ταῦτα πληροφοροῦμεθα ἐξ ἀνεκδότου ἐπιγρα-

1. Π. Γρηγορίου, ἑ.ἀ., σ. 153· Oriente Cattolico. Cenni storici e statistiche, Città Del Vaticano 1962, σ. 659.

2. Καὶ οὐχὶ τῷ 1742, ὡς ὑπεστήριξαν οἱ P. Masson, Histoire du commerce français dans le Levant au XVIIIe siècle, Paris 1896, σ. 616, καὶ Yv.-J. Dumon, ἑ.ἀ., σ. 43.

3. Περί τῶν Γάλλων «Deputés de la nation» τῆς Θεσσαλονίκης, βλ. P. Masson, ἑ.ἀ., σσ. 615-616· πλείονα εἰς N. Svoronos, ἑ.ἀ., σ. 143. Γενικώτερον περὶ τοῦ ὄρου διαλαμβάνει ὁ N. Παπαδόπουλος, Κερδῶος Ἑρμῆς, ἥτοι ἐμπορικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, βιβλ. β', Βενετία 1817, σ. 432 [εἰς λῆμμα «Κωνσταντινούπολις»], ὁ ὁποῖος τὸ «nation» μεταφρά-

φῆς ἐντοιχισμένης εἰς ὑπόγειον αἰθουσαν τοῦ ναοῦ. Εἰς τὴν ἐκ μαρμάρου ἐπιγραφὴν, διαστάσεων 1,20×0,53 ἀναγράφονται τὰ κάτωθι:

IESUS MARIA IOSEPH
L'AN 1743 LE 12 D'AOUT
SOUS LE REGNE DE
LOUIS 15 LA PREMI-
ERE PIERRE DE CETTE
ÉGLISE DE LE COMP=¹
DE IESUS A ETE² POSÉE PAR
MR³. I. BERARD DU MARTEGUE⁴
PR⁵ DEPUTÉ DE LA NATION
ET FAIST⁶ LES FONCTIONS DE
CONSUL ET PAR MR. MATHU⁷
FOUGASSE 2^D DTÉ⁸ DE LA NATION
AD MAIOREM DEI GLORIAM

Παρατίθεται φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὴν σελ. 396⁹.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

BÜCHERNACHLASS VON DIMITRIOS N. DARVARIS
FÜR DIE GRIECHISCHEN SCHULEN IN UNGARN

Dimitrios N. Darvaris (1757-1823) war einer der bedeutendsten Griechen in Diaspora¹⁰, der Ende des 18-ten und Anfang des 19-ten Jahrhunderts auf die geistige Entwicklung der griechischen Jugend mit seinen Lehrbüchern einen grossen Einfluss hatte. Dimitrios Darvaris kam aus Klisura (Mazedonien) nach Pest, um die slawische Sprache zu erlernen¹¹. Seine

ζει «ἐμπορικὸν σύστημα». Ἀντιθέτως, ὁ Κ. Μέρτζιος, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 380, τὸν ὄρον «nation française» ἀποδίδει «γαλλικὴ παροικία».

1. COMPANIE.

2. ÉTÉ.

3. MONSIEUR.

4. ;

5. PREMIER.

6. FAISANT.

7. MATHIEU.

8. DEPUTÉ.

9. Τὴν φωτογραφίαν μοὶ παρεχώρησεν ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἀρχείου ὁ φίλος π. Juan Nadal y Cañellas, S.J., τὸν ὁποῖον καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ.

10. Ἄθην. Γιομπλάκη, Δημ. Νικ. Δάρβαρις (1757-1823), Θεσσαλονίκη 1971.
Ἄπ. Βακαλόπουλοῦ, Ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, Βδ. Δ', Θεσσαλονίκη 1973, S. 224, 234.

11. Σπ. Λάμπρου, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, Ἀθήναι 1912, S. 36.